

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
 כולל דחסידי סוכטשוב
 כולל "סנה משה"
 ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
 בית מדרש
 למגידי שיעור "דף היומי"
 חתום סוכר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יום"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר
מסכת ראש השנה ג' - ט' ♦ חלה ד', י' - ערלה א', ה'
 בס"ד, י"א אייר תשע"ד

השבוע בגליון

- ♦ כתיבת שם התורם על תשמיש קדושה שתרם
- ♦ חקיקת מנורה על דלת ארון הקודש
- ♦ הויכוח שהתגלע בין הציבור לבין התורם
- ♦ הגנה מפני הפורענות
- ♦ ראש חודש תשרי "מתכסה" - ממי?
- ♦ חתונה בעשרת ימי תשובה
- ♦ חרדתם של גדולי האומה מיום הדין
- ♦ תוספת ראש השנה
- ♦ "וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעת ביום ההוא"
- ♦ הדליקה נרות ושכחה להטמין את סיר החמין
- ♦ בראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש!

דבר העורך

היה היתה מפה

יש השולחים מכתב ובו סיפור מעניין לטור זה. יש המשגרים פקס המכיל עובדה מרתקת. הוא הגיע עמ... חבילה, ובעודי מציץ בה אמר, "זה בשביל טור דבר העורך".
כמה שהוא צדק.

מעשה שהיה, בהוריו של אחד מרבני בית מדרשנו שליט"א, המתגוררים באזור המרכז, כך היה. אין זה ממנהגם לתור בחנויות ולחפש מתנה "ייחודית" כדי להגישה אחר כבוד בחתונות אליהן הוזמנו. כמנהג העולם, הם רוכשים מתנה כל שהיא, חותמים את שמם על פתקון בצירוף ברכה נלבבת ומניחים אותה בערימת המתנות.
אך זאת הפעם המציאות חייבה.

מזה שנים רבות הם מצויים בקשרי ידידות עמוקים עם בני זוג עתיירי ממון משועי הארץ. מעטפה שכל תוארה אומר כבוד ויקר נדחקה בחריץ תיבת הדואר המהוהה של ביתם, התכבדה לבשרם כי הם מוזמנים להשתתף בנישואי אחד מצאצאי חבריהם בעלי הממון.

ידוע ידעו כי הללו אינם מצפים לקבל מתנה שערכה רב, ואף יכעסו אם יעשו כן, אך בכל זאת, מתנה "סתם"... לא נעים. בעצה אחת החליטו כי ממון רב אמנם אינו עומד לרשותם, אך ישקיעו מזמנם וממחשבתם כדי להביע את יחסי הידידות העמוקים באמצעות מתנה ייחודית שיש בה כדי לסמל את כל הדברים הטובים שהיו רוצים לאחל לבני הזוג.

דף א/ז ויחיד שהתנדב משלו כשרין בלבד שימסרו לצבור
כתיבת שם התורם על תשמיש קדושה שתרם
 מעשה שהיה בבית הכנסת בעיר פרוסיץ.

חקיקת מנורה על דלת ארון הקודש: על צידה הפנימי של אחת מדלתות ארון הקודש, היה דבוק נייר ועליו מצוירת מנורה ובין פרקיה כתובים פסוקי המזמור "אלוקים יחנונו". אחד מאנשי הקהילה סבר כי הנייר אינו נאה ומכובד, וילך ויחקוק צורת מנורה בגוף דלת הארון ובין פרקיה הדביק קלף עם פסוקי המזמור, "והכל בציור נאה ויפה מאד". כך מעיד הגאון רבי מנחם מנדל קרוכמאל זצ"ל (שו"ת צמח צדק סימן נ).

"וזה מעשה המנורה עשה פלוני": אמת, מעשה שעשה לא בהסכמת הגבאים עשה, אך איש לא שיבחו ואיש לא הביע התנגדות. כעבור שנים עשר יום הופיע מיודענו עם פיסת קלף נוספת עליה כתב: "וזה מעשה המנורה אשר עשה פלוני בן פלוני", והדביקה תחת ציור המנורה. ותהום העיר.

הויכוח שהתגלע בין הציבור לבין התורם: פרנסי הקהילה החלו להתווכח עמו, על כי מלאו לבו לעשות כן ללא הסכמת הציבור. בעוד הוויכוח בעיצומו ניגש אחד המתפללים בחשאי והסיר את הקלף האחרון, בו נזכר שמו של התורם. התורם הוסיף לעמוד על שלו ודרש לציין תחת המנורה, כי תרומתו היא. זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכמנהג ישראל הובאה השאלה לפני פוסק שיכריע לפי דין תורה, כדת מה לעשות.

ראוי לכתוב שם התורם, כדי לעודד אחרים לתרום: רבי מנחם מנדל קרוכמאל מציין תחילה, כי "דבר זה כבר היה לעולמים"; הרשב"א (שו"ת סי' תקפ"ב, והביאו הרמ"א ביו"ד סי' רמ"ט) פוסק, כי ראוי לציין את שמו של התורם חפץ לטובת הציבור "וזו מדת חכמים היא ומדת ותיקין, כדי ליתן שכר לעושי מצווה, ומדת התורה היא שהיא כותבת ומפרסמת עושי מצווה!" הנה, בהצלת יוסף שהצילו ראובן מיד אחיו, כתב עליו הכתוב "וישמע ראובן ויציליהו ומידם", והוא מביא הוכחות נוספות, כי ראוי לעשות לתורם זכרון כדי לעודד אנשים נוספים לתרום לדבר מצווה.

מעתה, לכאורה הדין עם התורם נשוא דיוננו, ויש לאפשר לו לקבוע את שמו בתחתית המנורה, וראוי היה כי פרנסי הקהילה אף יעודדוהו תחת שימנעוהו מעשות כן.

צעילוי נשמת
 הר"ר **מאיר סנד** ז"ל
 ב"ר בן ציון ז"ל
 נלב"ע י"ד באייר תשמ"ט
תנצב"ה
 הונצח ע"י ידידיו משפ' סנד שיחיו

צעילוי נשמת
 הר"ר **אברהם פסח סקורניק** ז"ל
 ב"ר צבי יהודה ז"ל
 נלב"ע י"ג באייר תשמ"ו
תנצב"ה
 הונצח ע"י בנו ידידו פרופ' הר"ר **יהודה גבריאל סקורניק** ומשפ' שיחיו - ת"א

צעילוי נשמת
 מרת **פרחיה גור** ע"ה
 ב"ר דוד זיכר ז"ל
 נלב"ע י"ב באייר תשס"ט
תנצב"ה
 הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת
 ר' **בנימין (בענו) צאודרר** ז"ל ב"ר יונה הי"ד נלב"ע י"ב באייר תשס"ב
 ומרת **מינה צאודרר** ע"ה ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע י"ה בתמוז תשס"ב **תנצב"ה**
 הונצחו ע"י משפ' **גוטמן** שיחיו - פ"ת

אולם, רבי מנחם מנדל מבאר באופן נפלא, כי המקרה שלפנינו שונה, תוך שהוא מציב יסוד גדול בהלכה זו ומבררה לאור כלל בדיני קרבנות וכלי המקדש המוזכר בסוגייתנו, כדלהלן.

אדם התורם קרבן עבור חבירו: יחיד שהתחייב קרבן צריך להקדיש בעל חיים ולהביאו לבית המקדש להקרבה. עם זאת, קיימת אפשרות שאדם יקדיש קרבן עבור חבירו, וכך לפנינו "מקדיש" - שהקדיש את הקרבן, ו"מתכפר" - החוטא המקריב את הקרבן שהוקדש עבורו.

יחיד התורם קרבן ציבור: בקרבנות ציבור הקרבים בבית המקדש, אין אפשרות ש"המקדיש" יהיה יחיד, לפי שגם זכות ההקדשה צריכה להיות שייכת לציבור. ברם, אם יחיד הקדיש קרבן ציבור ומסרו "יפה יפה", כלומר, מסר לציבור גם את זכות ההקדשה, הרי קרבן ציבור זה קרב [מסירת זכות ההקדשה נעשית על ידי שהוא מוסר את הבהמה לידי גזברי המקדש, והם המקדישים את הקרבן בשם כלל ישראל - ראה חידושי מרן ר"ז הלוי על התורה פרשת תרומה. אולם, יעויין בחזון איש אהע"ז סימן קל"ו ע"פ אין בין המודר, ד"ה ונראה, שאין צריך זכיה של הגזבר, אלא כך היא צורת הקדשו, ע"ש, וכך מוכח בדעת אחרונים נוספים].

ומכאן לתרומות חפצי מצווה ותשמישי קדושה של ציבור. הנחת יסוד היא, כי כל הציבור רוצה שלכולם יהא חלק שווה בתשמישי הקדושה וכך יש להם זכות ושותפות בדבר, וכלשונו: "וחושבים זאת למצווה גדולה ורוצים כולם להשתתף במצווה זו, דוודאי ניחא ליה לכל אדם שיהיה לו חלק במצווה". מעתה, דברי הרשב"א לגבי הנצחת שם התורם על תרומתו, אמורים במקרה שהציבור ביקש מיחיד לתרום, או שמלכתחילה ניאות לקבל את תרומת היחיד, או-אז, הן מלכתחילה הביעו את הסכמתם כי חפץ זה יבוא מממון היחיד וודאי זכותו להנציח עליו את שמו לדורות.

ברם, מיודענו חוקק המנורה הרי לא ביקש רשות מן הציבור וזכותם למנוע ממנו להנציח את שמו עליו.

וכל כך למה? לפי שאם לא היה מתעקש להנציח את חתימתו תחת תרומתו, אפשר היה להניח כי מסר את תרומתו "יפה יפה", היינו: אין לו כל זכות יתר בתרומה על פני אחרים, אין הוא "המקדיש", אלא הכל שותפים להקדשתו. ברם, זה הרי נחרץ בדעתו להתכבד בחתימת שמו תחת ציור המנורה, וודאי צודק הציבור בטענתו, כי התנהגותו מוכיחה כי לא מסר את תרומתו לציבור "יפה יפה".

הגנה מפני הפורענות: אם ישאל השואל, על מה ולמה עז חפצם של הציבור להיות שותפים מלאים במנורה זו על פסוקי מזמור התהילים שבה - מבהיר רבי מנחם מנדל קרוכמאל, כי מנהג זה פשט בכל הקהילות, לאור האמור בספרים הקדושים, כי הוא מגן מפני הפורענות והעם חושבו למצווה גדולה ונכבדה, ולפיכך הכל רוצים בה חלק.

דף ח/ב שהחדש מתכסה בו

ראש חודש תשרי "מתכסה" - ממי?

מניין שראש השנה הוא יום הדין שבו הקב"ה שופט את ברואיו ודן את עולמו? - שואלת גמרתנו, ומשיבה: הן נאמר בתהלים (פא/ד) "תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר בַּפֶּסָּח לְיוֹם חַגְנוֹ" - "איזהו חג שהחודש מתכסה בו? הוי אומר זה ראש השנה", והפסוק ממשיך, "כי חק לישראל הוא משפט לאלוקי יעקב". במאמר שלפנינו נחשוף מעט משיטות אחדות על אודות "כיסויו" של ראש חודש תשרי.

ב"כסה" - חג שהלבנה 'מכוסה' בו: רש"י מפרש את גמרתנו, כי ביום "כסה", יום בו הלבנה מכוסה - משפט לאלוקי יעקב. החג היחיד שהלבנה מכוסה בו הוא ראש השנה הַחֵל בתחילת החודש, אך יתר החגים חלים מו' בחודש ואילך, עת הלבנה כבר נראית בלילה בכל מקום. לדעת רש"י, איפוא, "חודש" הוא חג, והפסוק אומר, "תקעו בחדש שופר" - תקעו בחג בשופר, באיזה חג? "בכסה" - חג שהלבנה מכוסה בו.

ראש חודש 'מכוסה': רבים מן הראשונים מפרשים (ראה ר"ת בתוס' ח/ב וריטב"א שם לב/א), כי המילה "בחודש" כוונתה לראש חודש, וכה כוונת הפסוק: "תקעו בחדש שופר" - באחד מראשי החודשים תקעו בשופר. באיזה ראש חודש? "בכסה ליום חגנו". כלומר, בראש חודש 'מכוסה': מה כוונת הדברים?

ראש השנה הגדול והנכבד 'מכסה' את ראש חודש: הריטב"א (ח/א) מסביר, כי מאחר שראש השנה 'גדול' ונכבד מראש חודש, "אין אדם מזכירו בשום דבר, וכל שעושין בו עושין לשם ראש השנה", וכך נעלם ומתכסה ראש חודש תשרי תחת כנפיו של ראש השנה הממלא את היום בתוכן שאינו מותר יחודיות לראש חודש.

בראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש! מפליא לגלות כי ישנן דעות הסוברות שבראש השנה אין מקריבים שעיר חטאת של ראש חודש ולפיכך ראש חודש תשרי "מכוסה" (ריטב"א שם ושם, וכן כתבו תוס' ח/ב ושו"ת ספר הישר סי' מ"ד שהיו שאמרו כן בשם רבינו משולם, אולם רבינו

וממחשבה למעשה, מצאו עצמם המוזמנים מתיירים בחנויות שונות, דוחים הצעות יקרות, מבטלים מתנות רגילות, עד שהתמזל מזלם ורגליהם הובילו לחנות המתמחה בחפצי אומנות יהודית. לא פחות.

בעל החנות פתח בפמטוי כסף מעוטרים בחוטי זהב מעשה יד, וסיים במלחיית זכוכית, שראשה גולת כסף מחוררת ותחתייה... הם פסלו את הכל. המחירים. בעוד החפצים שפתח לכבודם פרושים על דוכנו, הביט בהם ממושכות, צבט את אפו והפטיר: "אני יודע מה יהיה טוב עבורכם".

כעבור דקה או דקתיים פרש לפניו מפת חלות לשבת קודש, יפה ומרהיבה. רקעה משי, סלסוליה צמר, צבעיה משתרגים זה בזה בצבעוניות מרשימה ועדינה גם יחד ומסתיימים בפתאומיות כאומרים: "המשך יבוא". הוא התלבט. היא התרשמה מארבעת הפנינים שניקדו כל אחת משתי החלות שנחרטו מעשה אומן בבד המפית. הוא הסכים. היא התלהבה.

אחת מבנות המשפחה עיצבה מכתב בדמות המפה. אותיות מסולסלות, שעטוריהן ותגיהן מרובים מגופן, צבעיהן תואמים לגווני המפה, ברכות ואיחולים לאושר, הצלחה, שגשוג, ברכה ומזל טוב.

הגיע היום. המפה הארוזה בחן ובטעם, נלקחה בזהירות (שלא תיזח בתוך העטיפה), בעדינות (לבל יתקמט נייר הברכה) ובמהירות (להגן עליה מפני המטר), ובני הזוג הובילו את מתנתם ירושלימה, אל החתונה. מה נאמר ומה נדבר.

בפתח האולם ניצבו ברנשים, שקיבלו מי יודע כמה עבור כל דקת חיור, וביקשו את הניצבים להגיש בפניהם את ההזמנה לאירוע. מיד עטו עליהם מלצרים, שנראה היה כי נוצרו בבין השמשות של בריאת העולם אך ורק כדי לשרתם, והגישו בפניהם כרטיסים, על גבם מצויין מקום ישיבתם המדוייק, וחוברת דקיקה בה תואר הערב לפרטיו. כשפטעו מעט פנימה, התקדם לעברם הממונה על... והניח בידיהם תשורה מאת בעלי האירוע.

מזווית עיניהם הבחינו בשש עגלות ענק עמוסות בתשורות זהות, שתחולקנה במהלך הערב לכל המוזמנים. אחת כזו כבר היתה בידיהם. דקה. שטוחה. רכה. מעניין.

הם הביטו זה בזה וזו בזה, סרו הצידה ופתחו את התשורה שקיבלו זה עתה... מבעד קרעי הנייר המזוהב, עליו הוטבעו ראשי התיבות של החתן והכלה, ניבטה מחוייכת מפת חלות לשבת קודש, יפה ומרהיבה. רקעה משי, סלסוליה צמר, צבעיה... **ויעמדו** שניהם חדלי אונים עם שתי המפות בידיהם, מביטים על ערימות המפות הזהות, שחולקו לאורחים בו אחר זו.

עולם השקר. המפה היפה והמסולאה, שכה ייחלו להתייחד בה ולהתפאר בה, הפכה באחת לכלי שאין בו חפץ. הא למדת, כי אדם לעולם אינו הופך מיוחד בגינו של דבר גשמי.

ביל גייטס, עשיר העולם, אינו עשיר מפני שיש לו כך וכך עשרות מיליארדי דולרים, אלא מפני שלי ולך אין! אם לכולנו היה את מה שלו יש, לא היתה לו כל יחודיות!

כל דבר גשמי שבעליו מתיימר להעפיל על גביו אל רום... אינו הופך אותו לשונה ומיוחד. בו ברגע שהחפץ או הכסף יהיה גם בידיהם של אחרים, יפוג ערכו ותתבטל ייחודיותו. הוי אומר, כבר עתה אינו מיוחד, אין בו כל מעלה. אפשר להמליץ על כך כי העולם נברא "ש מאין" - כל ה"יש" שבעולם בנוי מ"אין", ממה שאין אותו לזולת...

שונים הם פני הדברים לחלוטין בכל הנוגע לרוחניות. כשהיה עמנו בתקופות הזוהר, שלא היה ילד וילדה מדן ועד באר שבע שלא ידעו תורה, היה כל העם מרומם, הפעיל לפסגות, כולם! הכל היו רמים ונישאים.

יהודי הלומד דף גמרא עם עוד יהודים, הרי הוא מיוחד בדף הגמרא שלו. העובדה שעוד יהודים לומדים גמרא, אינה מכהה כי הוא זה מזוהרו האישי ומייחודו עלי אדמות. **עשייה** רוחנית, היא עשייה אמיתית, לנצח.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. ספק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

ד/א האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני... הרי זה צדיק גמור

האומר ולא הנותן

היתכן?!

הלא אין לעשות מצוות על מנת לקבל פרס! **ברם**, דרשו בלשון הגמרא: 'האומר' סלע זו לצדקה בשביל שיחיה בני - בעת האמירה, כשיצרו תוקפו שלא לתת, הרי הוא אומר ליצרו כי יש לו גם טובת הנאה מנתניה זו. ברם, בעת שהוא נותן את הסלע לצדקה, הרי הוא נותנה לשם שמים, שלא על מנת לקבל פרס כלל... (דגן שמים).

דף ו/א בפ"ק זו צדקה

כיצד להבריח כסף וזהב אל העולם הבא... ביאר בעל אורח ישרים: כאשר אדם עובר את הגבול ממדינה למדינה והוא חפץ להבריח אבנים טובות ומרגליות, מה הוא עושה? הרי הוא מטמינם בפיו (כפי שחשב לבן שיעקב עשה, שלכן חיבקו ונישקו, כפי שאמרו חז"ל). **אף** כאשר עובר את הגבול בין העולם הזה לעולם הבא, אינו יכול להבריח כסף וזהב עמו (הוא לא יכול

משולם כתב לרבינו תם שלא לכך כוונתו). מה טעם? הטורי אבן מסביר, כי לדעת תנאים אחדים מטרם הכפרה של שעיר חטאת הקרב בראש חודש ושעיר חטאת הקרב בראש השנה - זהה, וממילא אין כל עניין להקריב שתי חטאות!

הזכרת פסוקי הקרבנות: יש המסבירים כי בוודאי מקריבים בראש השנה שעיר חטאת של ראש חודש, אלא שבתפילת מוסף, וכן ב"קרבנות" הנאמרים לפני התפילה, **אין מזכירים** פסוקים אלה (טור סימן קצ"א בשם רב עמרם גאון הערוך, וגדולי מגנצא, ע"ש השיטות השונות) וכך גם נפסק להלכה (רמ"א שם סעיף ב' ומגן אברהם ס"ק א'), ולפיכך ראש חודש תשרי 'מכוסה' מאמירת פסוקי הקרבנות.

חשש מטעות במניין הימים של חודש תשרי: מדוע אכן אין מזכירים אותם? הסיבה מעניינת ביותר. חכמים חששו שאנשים יטעו ויחשבו כי היום העיקרי של ראש השנה הוא היום השני. כלומר, כשם שכאשר חלים שני ימי ראש חודש, הראשון נמנה כל' לחודש המסתיים, והיום השני נמנה כיום א' של החודש המתחיל, כך עלולים לטעות שא' בתשרי חל ביום השני של ראש השנה, ונמצאו עושים את יום הכיפורים ב"א בתשרי ואת חג הסוכות יתחילו בט"ז בתשרי... (טור שם).

בראש חודש תשרי - הכל בבית הכנסת: ואילו הראב"ן (מגן גיבורים סימן נ') מנמק באופן אחר מדוע אין אומרים את פסוקי ראש חודש לפני התפילה. בכל שבת תקנו לומר את פסוקי קרבנות השבת לפני התפילה, מפני שבקריאת התורה אין מזכירים אותם. לעומת זאת קריאת התורה של המועדים, היא פסוקי הקרבנות ולפיכך אין צורך להזכירם. ואילו בראש חודש, אמנם קוראים בתורה את פסוקי הקרבנות, אך הואיל ויש מבעלי המלאכה שאינם מתפללים בבית הכנסת, תיקנו מחמתם להזכיר את פסוקי הקרבנות לפני התפילה. מעתה, בראש השנה, שהכל באים לבית הכנסת, אין צורך להזכיר לפני התפילה את פסוקי קרבנות ראש חודש, שהרי הם מוזכרים בקריאת התורה של פסוקי קרבנות ראש השנה: **"מלבד עולת החדש ומנחתה..."**

מדוע אין מברכים את חודש תשרי: מעניין לציין כי 'התכסותו' של חודש תשרי באה לידי ביטוי גם בכך שאין מברכים את החודש בשבת שלפניו, בשונה מיתר החודשים, מפני שראש חודש תשרי מוגדר כמכוסה ונעלם (ראה מגן אברהם סימן ת"ז ס"ק א', ועיין במשנה ברורה בשער הציון שם, טעם אחר, פשוט יותר).

חתונה בעשרת ימי תשובה: זאת, ועוד: היו שנהגו שלא להתחתן בעשרת ימי תשובה. הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל (שו"ת חכמת שלמה סימן תר"ב) כותב מספר טעמים לדבר, ואחד מטעמיו הוא, כי מאחר שאמרו חז"ל שבתשרי 'החודש מתכסה', פירשו המקובלים שכביכול השטן מכסה את הלבנה עד יום הכיפורים. מעתה, אותם הנוהגים להמנע מלשאת נשים בסוף החודש, עת עיקר הלבנה מכוסה, נמנעים גם מלשאת נשים בעשרת ימי תשובה...

דף ט/א מוסיפין מחול על קדש

חרדתם של גדולי האומה מיום הדין

במאמר שלפנינו נתוודע למחלוקת מעניינת ביותר בין אחרוני הראשונים, אם ראוי לקבל את ראש השנה מוקדם מבעוד יום.

צום ערב ראש השנה: המהרי"ל, אבי מנהגי אשכנז, נשאל על אודות צום ערב ראש השנה. מנהג ישראל להתענות בערב ראש השנה (ראה גם שולחן ערוך או"ח סימן תקפ"א סעיף ב'). השאלה שעמדה על הפרק היא, אם יש לצום עד כניסת יום ראש השנה, או שמא אפשר לאכול עוד לפני כן.

תוספת ראש השנה: הרמ"א (שם) מורה להלכה, כי אין צריך להשלים את הצום עד סוף היום. אך המהרי"ל מביא בשם מהר"א מוינה ובשם המהר"ם, כי יש לצום עד סוף היום! מדוע? לפי שאם פוסקים לצום מבעוד יום, יש בכך הוספה מחול על הקודש, שבכך מורים שקיבלו על עצמם את ראש השנה. ומה בכך? יקבלו ראש השנה מוקדם? הרי כל יהודי יכול לקבל על עצמו שבת או חג כבר מפלג המנחה!

ובכן, המהרי"ל מסביר, כי חרדתם הנוראה והאימה של גדולי הראשונים מפני יום הדין, היא שהביאה להכרעתם. הם ביקשו למנוע מלהאריך את יום הדין הגדול והנורא!

תוך כדי הדברים מעיר המהרי"ל, כי אינו מבין את פשר הוראתם, שהרי במקומותיהם נהגו להתפלל ערבית בעוד היום גדול, וממילא מקבלים את ראש השנה מוקדם. מכל מקום זו היא שיטתם [עיין שם מה שכתב לבאר דבריהם].

"וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעו ביום ההוא": פוסקים אחרים סוברים, כי אדרבה, יש עניין וטעם להפסיק את הצום מבעוד יום ולהתחיל לאכול, כדי לקבל את ראש השנה מוקדם יותר. את טעמם מבאר בעל שואל ומשיב (שו"ת מהדורא רביעא ח"ג סימן קכ"ה), כי חלילה להמנע מלהוסיף מחול על הקודש בראש השנה, שכן "כבר נפקדו האמהות באותו יום וכל הטובות ושפעת הקדושה נשפעו ביום ההוא".

"התחברתי והרגשתי את מתיקות התורה"

בדרך, בבית, בעבודה, 24 שעות ביממה מתחברים לשיעור המרתק

להאזנה חייגו:

073-2951342

למסכת הנלמדת הקישו 1

בעלות שיחה רגילה

כל הפוסקים העוסקים במחלוקת זו מציינים ומדגישים, כי אין כוונת הדברים שבראש השנה אין להוסיף מחול על הקודש, שהרי מבואר בגמרתנו, שבשבת ובכל המועדים יש להוסיף מחול על הקודש. כוונת הראשונים שכתבו לצום עד סוף היום, אינה ממש עד סופו, אלא שלא יוסיפו מעצמם מעבר לתוספת המחוייבת, כמבואר בהרחבה בגליון זה במאמר הבא, כי קיימת תוספת שבת וחג החלה מאליה זמן מה לפני שקיעת החמה, וגם יכול אדם לקבל על עצמו את השבת ואת החג זמן רב לפני כן, החל מפלג המנחה. כוונתם היא, איפוא, כי יצומו עד זמן התוספת המחוייבת ולא יחדלו מצומם לפני כן וכך יקבלו את ראש השנה מוקדם יותר (ראה הררי קודש על מקראי קודש, ראש השנה סימן ד').

דף ט/א שבתות מנין

הדליקה נרות ושכחה להטמין את סיר החמין

מעשה בבני משפחה שהוזמנו לסעודת שחרית של שבת להשתתף בשמחה משפחתית. בחוסם על הדלקת הגז תחת הפלטה במהלך כל השבת החליטו, כי את סיר המאכלים המיועדים לליל שבת, יטמינו הטמון היטב תחת הררי שמיכות בערב שבת, כפי שהיו נוהגים הכל בימים עברו לשמר את חומם של המאכלים לקראת השבת.

בהגיע הצפירה המבשרת על מועד הדלקת הנרות, ניגשה עקרת הבית והדליקתם, ולאחר מכן נזכרה כי שכחה להטמין את סירי הבישול... הרשאת היא להטמיןם כעת לאחר שהדליקה נרות? השאלה שלפנינו מורכבת משני חלקים.

כידוע, בהדלקת הנרות מקבלת האשה על עצמה את השבת, אלא אם כן התנתה מראש כי אינה מקבלת על עצמה את השבת, אלא במועד כניסתה. לפיכך, ברור ומובן, כי מלאכה האסורה מן התורה כבר אינה רשאית אשה זו לעשות כעת, שהרי קיבלה על עצמה שבת. ברם, הטמנת סיר מאכל באופן שאינו מוסיף הבל [שמחמת ההטמנה לא מתרבה חומין], אינה פעולה אסורה מן התורה, וחכמים הם שגזרו לבלתי עשות כן בשבת.

זמן בין השמשות: "בשבת" הדגשנו, מפני שעל זמן "בין השמשות", שהוא מן השקיעה עד צאת הכוכבים - ספק יום ספק לילה, לא גזרו חכמים לאסור הטמנת מאכל בדבר שאינו מוסיף הבל. בזמן בין השמשות כבר אסור לעשות מלאכות, שהרי ספק יום ספק לילה הוא, ואך הטמנת מאכלים מותרת (ראה משנה ברורה, סימן רנ"ז, סעיף א').

ובכן, דיונינו הוא, אם כאשר אדם קיבל על עצמו שבת מוקדם, דין פרק הזמן שהקדים על עצמו - כדינו של בין השמשות, או שמא הוא חמור יותר ודין פרק זמן זה כדינו של השעות שאחר בין השמשות. הבה נלמד את גמרתנו.

דרשו חז"ל מן הפסוק (ויקרא כג/לב) "תשבתו שבתכם", כי מצווה בשבת וביום טוב להוסיף מחול על הקודש. לאמר, יש להתחיל את הנהגת יום השבת כבר ביום שישי, וכן ביום טוב, ולהמנע מעשיית כל מלאכה לפני בין השמשות [שיעור "תוספת" זו כתבו הפוסקים שאינו "משהוא" אלא קצת יותר שיהיה ניכר שמוסיף מהחול ולא משום שהוא כבר ספק בין השמשות ויש אומרים שהשיעור כשנים עשר רגעים ויש שנוקטים ארבעה רגעים]. דין "תוספת שבת" - חובה הוא, אך רשאי אדם לקבל על עצמו שבת זמן רב לפני כן, החל מפלג המנחה, כשעה זמנית ורבע לפני הערב (עיי' שולחן ערוך או"ח סימן רס"א סעיף ב' וברמ"א שם).

באמור חכמים כי מותר להטמין סיר מאכל בין השמשות, וודאי כללו בהיתר זה גם את זמן "תוספת שבת", שהרי תוספת זו היא לפני זמן בין השמשות. ברם, עלינו לברר, אם גם המקבל על עצמו מפורשות את השבת מוקדם יותר [ולא רק נמנע מעשיית מלאכה], דינו ככל אדם, שעם הגעת זמן "תוספת שבת" חלה עליו השבת - ורשאי להטמין הסיר, או שמא קבלה מפורשת חמורה יותר ויש לנהוג בה כבשבת גופה.

בשאלה חמורה זו דנו הראשונים וגדולי הפוסקים לדורותיהם, ולהלכה מצדד המשנה ברורה כדברי אחרונים רבים, כי יש להבדיל בין קבלת שבת של יחיד לבין קבלת שבת של ציבור. יחיד שקיבל על עצמו שבת, מקבל על עצמו לנהוג כבר מעתה כדן "תוספת שבת", על הקולות הנהוגות בזמן זה, ולפיכך הוא רשאי להטמין את סיר המאכל. ברם, ציבור המקבל על עצמו שבת מוקדם, חל עליו דין "שבת" כבר עתה, כאילו חלף עבר זמן בין השמשות (וע"ש בביאור הלכה שאין הדבר מוסכם).

לפיכך כתב בספר שמירת שבת כהלכתה (פרק י"ג סעיף ט'), כי אשה שהדליקה נרות שבת, רשאית להטמין סיר מאכל, שהרי יחיד היא ולא קיבלה את השבת עם ציבור. ברם, המתגוררים בקהילה בה מקבלים שבת מוקדם, אינם רשאים להטמין!

לסיום ראוי לציין את שכתב בספר אפיקי ים (פניני ים אות י"ד) בשם הספרים הקדושים: "כי באותו זמן שמקבל שבת פה בעולם הזה, יקילו מעליו עונשי הגהנום לעולם הבא".

להיות עשיר שם על ידיהם). כיצד יכול בכל זאת? אם יעשה בהם צדקה, הרי הוא כביכול מטמינם בקרבו, ונוטל אותם עמו למעלה... זהו: "בפיך זו צדקה"...

דף ח/א איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ר"ה

החג מאפיל על ראש חודש

משל למה דבר דומה? אמר המגיד מדובנא: לעשירי הכפר. גדול כבודו בכפרו, והכל יראים מפניו ומכבדים אותו. כאשר הוא בא העירה, שם יושבים שועי עולם, הרי הוא דל ואביון לעומתם, בטל כבודו והלך לו...

אך כאן, כאשר ראש חודש נקלע ביום חג, הרי הוא מתכסה ונעלם; החג מאפיל עליו ומצניעו. איזהו חג שהחודש מתכסה בו? הוי אומר זה ראש השנה...

דף ט/א כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי

קשה לאכול לשם שמים

הוי אומר, הסיק המלבי"ם, כי קל לצום לשם שמים, מלאכול ולשתות לשם שמים, לפיכך גדול האוכל בתשיעי כאילו צם בתשיעי ועשירי...

צעילוי נשמת

הר"ר ישראל בן דוד ז"ל

בן הר"ר דוד צבי הכהן

נלב"ע י"ב באייר תשנ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י כלתו גב' שולמית לוקר תחי'

לעילוי נשמת

מרת חדוה פרנצי מאייר ע"ה

ב"ר שמעון הירשברגר הי"ד

נלב"ע ט"ו אייר תשע"ג תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה

מאיר ורחל ויניגר - קדומים

לעילוי נשמת

מרת יהודית אידה פרסלר ע"ה

בת הרב שמואל יום טוב הלוי ופסה ברוט ז"ל

נלב"ע י"א באייר תשס"ז תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה ידידנו

ר' אברהם פרסלר ומשפ' שיחיו - ת"א

מוקדש לעילוי נשמת

מרת ינטל רוזנצוייג-קוטנר ע"ה

ב"ר שמעון ומלכה ז"ל נלב"ע י"ב באייר תש"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

מוקדש לעילוי נשמת

הר"ר משה אלתר ארדן ז"ל

ב"ר מיכאל ז"ל נלב"ע י"א באייר תשמ"ח

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

